

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse korralduse „Euroopa Nõukogu kultuuriteid käsitleva laiendatud osalise kokkuleppe heakskiitmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Kultuuriteede programm on Euroopa Nõukogu kultuuri-, pärandi- ja turismivaldkonna koostööprogramm, mis loodi 1987. aastal, et tugevdada Euroopa ühtset identiteeti ja kultuurialast koostööd, sh ida ja lääne vahel. Aastast 2013 on programmi aluseks Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee resolutsioon, millega loodi tähtajatu laiendatud osaline kokkulepe.

Kultuuriteed on temaatilised kultuuriturismi marsruudid, mis läbivad vähemalt kolme Euroopa riiki, kutsuvad üles avastama Euroopa rikkalikku pärandit ja seoseid erinevate piirkondade ajaloo vahel ning arendavad piiriülest kestlikku kultuuriturismi.

2023. aastaks on loodud 47 kultuuriteed, mis siksakitavad läbi 60 riigi Euroopas ja väljaspool, illustreerivad riikide tihedalt põimunud ajalugu ning Euroopa pärandit ja kultuurilist mitmekesisust.

5. veebruari 2024 aasta seisuga on kultuuriteede laiendatud osalise kokkuleppega liitunud 40 riiki, neist 38 Euroopa Nõukogu (edaspidi ka EN) liikmesriigid ja 2 EN-i mitte kuuluvat riiki. EN riikidest ei ole kokkuleppega seni liitunud kaheksa: Belgia, Eesti (vaatlejariik alates 17.04.2023), Holland (alustab vaatlejastaatust 1.01.2024), Iirimaa, Island, Liechtenstein, Suurbritannia ja Taani. Samas läbib kõiki neid riike vähemalt mõni kultuuritee, Belgiat lausa 19, UK-d 14. EN-i mitte kuuluvatest riikidest on leppega liitunud Liibanon ja Vatikan. Kultuuriteed on oma tegevustesse kaasanud pärandipaiku ka väljaspool Euroopat: Alžeerias, Argentiinas, Egiptuses, Iisraelis, Jaapanis, Jordaania, Kuubas, Marokos, Panamas, Tuneesias ja USAs.

Läänemere piirkonna riikidest on kokkuleppega liitunud kõik peale Eesti ja Taani. Eestil on olnud alates 17.04.2023 ühe aasta pikkune vaatlejastaatus, mis on andnud õiguse osaleda juhtnõukogu koosolekutel hääleõiguseta liikmena ja liikmemaksu kohustusteta. Kultuuriministeerium on kultuuriteede programmi analüüsinud ja leidnud, et liitumist toetavad nii kultuurivaldkonna strateegia [Kultuur 2030](#) kui ka [Turismistrateegia 2022–2025](#).

Kultuuriteede arendamises peitub suur kasutamata potentsiaal Eesti rahvusvahelise nähtavuse suurendamiseks. Programm aitab demonstreerida Eesti kultuuripärandi mitmekesisust ja näitlikustada laialdasi seoseid Euroopa ajaloo ja kultuuriga. Samuti on see võimalus kestliku kultuuriturismi arendamiseks, sealhulgas kohaliku tasandi tööhõive ja piirkondliku arengu edendamiseks.

Eestil on võimalus liituda nii olemasolevate kultuuriteedega kui ka arendada välja uusi. Praegu läbib Eestit viis kultuuriteed:

- Hansa tee (loodud 1991). Osalevad Pärnu ja Viljandi linnavalitsus.
- Viikingitee (1993). Osaleb Asva viikingikeksus Saaremaal.
- Ajalooliste kalmistute tee (2010). Osalevad Metsakalmistu ja Siselinna kalmistu, koordineerib Eesti Muinsuskaitse Selts.
- Püha Olavi tee (2010). Osaleb SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid.

- Alvar Aalto tee (2021). Osaleb Villa Tammekannu (Tartu) haldaja Turu Ülikooli ja Tartu Ülikooli Granö keskus.

Eesti pärandipaigad saavad osaleda teiste riikide algatustes, kuid seni kui Eesti ei ole laiendatud osalise kokkuleppega liitunud, ei saa me ise uute kultuuriteede loomist algatada.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Korralduse eelnõu ning seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi kommunikatsiooni ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Liina Jänes (tel: 628 2326; e-post: liina.janes@kul.ee) ja personali- ja õigusosakonna õigusnõunik Siiri Pelisaar (tel: 628 2225, siiri.pelisaar@kul.ee). Välislepingu tõlkis eesti keelde vandetõlk Maire-Liis Rohtma (613 0661; kontor@wiedemanni.ee).

1.3 Märkused

VäSS § 8 lõike 1 punkti 7 kohaselt on Vabariigi Valitsusel pädevus sõlmida Eesti Vabariigi nimel Riigikogus ratifitseerimisele mittekuuluvaid välislepinguid. Laiendatud osalise kokkuleppe heakskiitmisega ei kaasne ühtegi VäSSi § 20 nimetatud ratifitseerimist tingivat asjaolu. Kokkuleppe ratifitseerimist ei nõua. Tekkivad kulud kaetakse Kultuuriministeeriumi eelarvest ja need ei ületa 3% ministeeriumi eelarvest, ühtki seadust ei ole vaja muuta ega vastu võtta.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Korralduse eelnõu kohaselt kiidab Vabariigi Valitsus heaks Euroopa Nõukogu kultuuriteid käsitleva laiendatud osalise kokkuleppe.

Kultuuriteid käsitlev laiendatud osaline kokkuleppe loodi Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee 18. detsembri 2013 resolutsiooniga [CM/Res\(2013\)66](#). Selle juurde kuulub Ministrite Komitee resolutsioon [CM/Res\(2013\)67](#), millega kehtestati kultuuriteede sertifitseerimise reeglid.

Leppe sisu

Artikkel 1 käsitleb kultuuriteede programmi eesmärgi ja ülesandeid. Kultuuriteede programm aitab teadvustada Euroopa ühist pärandit ning riikidevahelisi kultuuriseoseid. Programmis osalemine aitab edendada dialoogi Euroopas, tõsta teadlikkust pärandist ja kestlikust piiriülesest turismist ning teha piiriülest koostööd.

Kuna programmi on kaasatud rohujuures tasandi võrgustikud ja ühendused, kohalikud ja regionaalsed asutused, ülikoolid ja kutseorganisatsioonid, tugevdab see kultuurivahetuse ja turismi demokraatlikku mõõdet.

Laiem eesmärk on tõsta terves maailmas teadlikkust Euroopast kui ainulaadse väärtuse ja kvaliteediga turismisihtkohast.

Artiklis 1 loetletakse kokkuleppe pakutav, millega ennekõike Euroopa Kultuuriteede Instituut saab kultuuriteede arendamisel ja elluviimisel abiks olla.

Artiklis 2 sätestatakse, kes saab kokkuleppega liituda. Kultuuriteede programm on avatud kõigile Euroopa Nõukogu liikmesriikidele, Euroopa kultuurikonventsiooni liikmesriikidele, samuti Euroopa Liidule. Ministrite komitee võib kutsuda leppega liituma Euroopa Nõukogusse mitte kuuluvaid riike, samuti võib kutsuda hääleõiguseta leppe töös osalema rahvusvahelisi valitsustevahelisi organisatsioone, valitsusväliseid organisatsioone või muid organeid, kes panustavad leppe eesmärkidesse. Programmi töös on kutsutud osalema hääleõiguseta liikmed: UNWTO (Maailma Turismiorganisatsioon), OECD, UNESCO ja BSEC (Musta mere

majanduskoostöö organisatsioon). Liitumiseks tuleb esitada avaldus Euroopa Nõukogu peasekretärile.

Eesti kasutab samas artiklis sätestatud võimalust olla kokkuleppe vaatleja staatuses, seda saab teha kõige rohkem ühe aasta ja sellega ei kaasne rahalisi kohustusi. Eesti vaatlejastaatus algas 17. aprillil 2023 ja lõpeb 16. aprillil 2024.

Artikkel 3 käsitleb programmi haldamist. Iga liikmesriik nimetab ühe esindaja haldusnõukogusse, mis vastutab kokkuleppele pandud ülesannete üldise täitmise eest, sealhulgas sertifitseerib ja re-sertifitseerib kultuuriteid, koostab iga-aastase tegevusprogrammi ja jälgib selle elluviimist, kinnitab iga-aastase tegevusaruande. Haldusnõukogu koguneb korra aastas, alati Luksemburgis.

Haldusnõukogu valib oma liikmete hulgast juhatuse, mis koosneb esimehest, ühest aseesimehest ja kolmest muust liikmest, kaheaastaseks ametiajaks, mida saab pikendada ühe korra.

Euroopa Nõukogus on haldusnõukogu aruandekohustuslik kultuuri, kultuuripärandi ja maastiku komitee ees (CDCPP).

Artikli 4 järgi on kokkuleppel lisaks haldusnõukogule ka põhikirjajärgne komitee, kuhu kuuluvad riikide esindajad Ministrite Komitees. Komitee otsustab liikmemaksu ja programmi eelarve üle ning kinnitab laiendatud osalise kokkuleppe raamatupidamise aastaaruande.

Artikkel 5 sätestab, et igal aastal koguneb kultuuriteede nõuandev kogu, kus saavad osaleda kõik kultuuriteede korraldajad, rahvusvaheliste pärandi- ja turismiorganisatsioonide, kohalike ja piirkondlike asutuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide jt esindajad. Iga-aastane foorum on platvorm, kus kohtuvad leppes osalevate riikide ja kultuuriteede esindajad, kus arutatakse programmi arengusuundi ja luuakse partnerlussuhteid.

Artikkel 6 käsitleb eelarvet. Laiendatud osalise kokkuleppe tegevusi ehk kultuuriteede programmi rahastatakse liikmemaksudest ja muudest summadest, näiteks annetustest. Annetuste vastuvõtmise peab haldusnõukogu heaks kiitma. Liikmemaksud katavad programmi tegevuskulud ja sekretariaadi tööjõukulud. Eesti osamakse oleks u 8500 eurot aastas. Laiendatud osalise kokkuleppe eelarve vastuvõtmisele ja haldamisele kehtivad Euroopa Nõukogu finantseeskirjad.

Iga kultuuritee enda arendus- ja koostöötegevusi rahastavad kultuuriteed ise. Paljud neist taotleavad edukalt lisavahendeid erinevatest toetusprogrammidest nagu Loov Euroopa, Horisont, Erasmus+, Interreg, Next Generation EU, Euroopa Regionaalarengu fond (ERDF), Rights, Equality and Citizenship Programme (REC) jm.

Artikliga 7 seatakse sisse laiendatud osalise kokkuleppe sekretariaat, mille asukoht on Luksemburgis Euroopa Kultuuriteede Instituudi ruumides. Euroopa Kultuuriteede Instituut on Euroopa Nõukogu ja Luksemburgi riigi vahelise kokkuleppena asutatud keskus, mis tegeleb kultuuriteede arendamisega (koolitused, tehniline abi, ülikoolide võrgustik jms) ning mida rahastab Luksemburgi riik.

Artiklis 8 sätestatakse, et laiendatud osalise kokkuleppe resolutsioonile lisatud statuuti võivad muuta üksnes kokkuleppega liitunud riikide Ministrite komitee esindajad Euroopa Nõukogu statuudi artikli 20 punktis d ette nähtud poolthäälteenamusega.

Artikli 9 kohaselt võib laiendatud osalisest kokkuleppest taganeda, esitades avalduse Euroopa Nõukogu peasekretärile.

Laiendatud osalise kokkuleppe juurde kuulub Ministrite Komitee resolutsioon CM/Res(2013)67 (uuendatud 5. aprillil 2023 CM/Res(2023)2), millega kehtestati Euroopa Nõukogu **kultuuriteede tunnistuse (sertifikaadi) andmise eeskirjad**. Alljärgnevalt käsitleme lühidalt ka neid põhimõtteid.

Eeskirja **I osa** loetleb seitse kriteeriumi, millele peab kultuuritee vastama:

1. teema peab sümboliseerima Euroopa väärtusi ja olema ühine vähemalt kolmel Euroopa riigil;
2. teemat peavad uurima ja arendama erinevatest Euroopa piirkondadest pärit eri valdkondade ekspertidest koosnevad grupid tagamaks, et teemat näitlikustavad tegevused ja projektid põhineksid konsensusel;
3. teema peab kirjeldama Euroopa mälu, ajalugu ja pärandit ning aitama kaasa tänapäeva Euroopa mitmekesisuse tõlgendusele;
4. teema peab olema sobilik noorte kultuuriliste ja hariduslike vahetusprogrammide jaoks ning seega olema kooskõlas Euroopa Nõukogu ideede ja huvidega nimetatud valdkondades;
5. teema peab võimaldama algatuste ellukutsumist ning näidis- ja uuenduslikke projekte kultuurturismi ja kestliku kultuuriarengu valdkonnas;
6. teema peab olema sobilik erinevatele sihtrühmadele, sealhulgas koolirühmadele suunatud turismitoodete väljatöötamiseks koostöös turismiagentuuride ja reisikorraldajatega;
7. teema peab selgelt kajastuma kultuuritee nimes ning olema kokkuvõtlik ja kergesti mõistetav.

Eeskirja **II osas** nimetatakse tegevusvaldkonnad, millega kultuuriteed peavad tegelema: teadus- ja arenduskoostöö; mälu, ajaloo ja Euroopa pärandi rikastamine; noorte eurooplaste kultuurilised ja hariduslikud vahetusprogrammid; tänapäevane kultuuri- ja kunstipraktika; tänapäevane kultuuri- ja kunstipraktika. Kultuuritee tunnistuse saamiseks vajalikud eeldused on iga tegevusvaldkonna juures täpsemalt lahti kirjutatud.

Eeskirja **III osa** käsitleb kultuuriteede võrgustikule seatavaid kriteeriume. Kultuuritee tunnistuse saamiseks peavad vähemalt kolmes liikmesriigis asuvad huvitatud looma rahvusvahelise assotsiatsiooni, mis on finantsiliselt ja organisatsiooniliselt elujõuline, tegutsema demokraatlikult ja kaasama oma tegevusse võimalikult palju teemaga seotud riike. Esitada tuleb mitmeaastane tegevusprogramm ja demonstreerida vastavust kultuuritee kriteeriumitele.

IV osas sätestatakse, et Euroopa Nõukogu kultuuriteede tunnistuse annab laiendatud osalise kokkuleppe haldusnõukogu, konsulteerides asjaomase valitsustevahelise komiteega. Haldusnõukogu võib otsuse tegemisse kaasata eksperte või pidada nõu Euroopa Nõukogu muude asjasse puutuvate komiteede või organitega.

Pärast tunnistuse saamist peab kultuuritee lisama kirja „Euroopa Nõukogu kultuuritee“ ja Euroopa Nõukogu logo kogu kommunikatsioonimaterjalile, sealhulgas pressiteadetele.

Kultuuritee tunnistus ei ole igavene – iga viie aasta tagant peavad võrgustikud esitama haldusnõukogule aruande, mis võimaldab nende tegevust hinnata ja teha kindlaks, kas nad täidavad jätkuvalt kultuuriteede selles eeskirjas ette nähtud kriteeriume. Kui kriteeriumid ei ole täidetud, võib tunnistus tühistada.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Korralduse mõjud

Osalise kokkuleppe heakskiitmine mõjutab positiivselt riigi välissuhteid – see laiendab rahvusvahelise koostöö võimalusi kultuuri-, pärandi- ja turismi valdkonnas ning kasvatab Eesti kui turismissihtkoha mainet. Kultuuriteede arendamises peitub suur kasutamata potentsiaal Eesti rahvusvahelise nähtavuse suurendamiseks. Programm aitab demonstreerida Eesti kultuuripärandi mitmekesisust ja näitlikustada laialdasi seoseid Euroopa ajalooaga.

Samuti on see võimalus kestliku kultuuriturismi arendamiseks, sealhulgas kohaliku tasandi tööhõive ja piirkondliku arengu edendamiseks.

Kokkulepe ei avalda sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, mõju elu- ja looduskeskkonnale ega riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

5. Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Korralduse rakendamisega ei kaasne riigi eelarvele lisakulusid. Kokkuleppe osaliseks saamisega kaasneb Kultuuriministeeriumile kohustus tasuda liikmemaks (prognooside kohaselt 8500 eurot aastas), mis on ministeeriumi eelarvesse planeeritud.

6. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldkorras.

Kokkulepe jõustub Eesti suhtes pärast ametlikku pöördumist Euroopa Nõukogu poole.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on mitteametlikult tutvustatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Välisministeeriumile.

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemis kooskõlastamiseks Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Välisministeeriumile ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele ja Eesti Turismi- ja Reisifirmade Liidule.